

підприємства не готові до довічного найму працівників, одноразових пенсійних виплат, високих соціальних гарантій та погодження зі всіма схожими підприємствами про однакову заробітну плату.

Висновки. Проаналізувавши міжнародні моделі мотивації праці можна зробити висновки про те, що рівень мотивування працівників нашої країни відстає від рівня розвинених країн, що також відображається на стані її економіки. Тому варто запозичувати досвід зарубіжних компаній, використовувати ефективні системи мотивації праці, впроваджувати деякі елементи американської, англійської та французької моделей, враховуючи відмінності між окремими людьми та різними країнами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Єськов О.Л. Система мотивації персоналу, орієнтована на цілі та результати його роботи / О.Л. Єськов, Н.Д. Дарченко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – С. 94–98.
2. Музиченко-Козловський А.В. Основні елементи механізму мотивування працівників / А.В. Музиченко – Козловський, А.В. Колодійчук / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.6. – С. 361-367.
3. Гольда А.В. Зарубіжний досвід мотивації праці трудового потенціалу в умовах ринкової економіки / А.В. Гольда // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наук. Праць [Наук. ред. І.К. Бондар]. – Вип.2 (33). – К., 2008. – С. 94-97.
4. Петрова Т. Професійний розвиток працівників: проблеми стимулювання персоналу та заінтересованості роботодавців / Т. Петрова // Україна: аспекти праці. – 2010. – №2. – С. 26-34.
5. Гриньова В.М. Проблеми мотивації праці персоналу підприємства: Монографія / В.М. Гриньова, І.А. Грузіна. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – С. 184.
6. Терешков Д.А. Оплата труда в системе мотивации персонала [Електронний ресурс] / Д.А. Терешков / Вестник ТГАСУ, 2005. – № 2. – С. 35–42.– Режим доступу: <http://elibrary.ru/item.asp?id=11612327>.
7. Досвід мотивації праці у розвинених країнах світу: за даними сайту аграрного сектора України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agro.ua.net/ekonomiks/dokuments/category-82/dok-242>.

УДК 331.103

Крайній В.О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

IMPROVEMENT SYSTEM OF REGULATION OF LABOR IN MODERN CONDITIONS

АНОТАЦІЯ

Розглянуто та узагальнено сучасні тенденції, що впливають на вдосконалення нормування праці, виявлені основні чинники нормування праці персоналу на підприємствах.

Ключові слова: Нормування праці, функції і принципи нормування праці, методи нормування праці.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены и обобщены современные тенденции, влияющие на совершенствование нормирования труда, выявлены основные факторы нормирования труда персонала на предприятиях.

Ключевые слова: Нормирование труда, функции и принципы нормирования труда, методы нормирования труда.

ANNOTATION

Describes and summarizes current trends affecting the improvement of the valuation of labor, the main factors of normalization of the personnel in enterprises.

Key words: Rationing of work, functions and principles of valuation work, methods of work.

Постановка проблеми. Нормування праці є першим кроком на шляху оптимізації витрачання виробничих ресурсів. Нормування праці полягає у встановленні необхідних затрат живої праці на виконання певної роботи за нормальної організації та інтенсивності праці. Актуаль-

ність вибраної теми обумовлена тим, що підприємствам, незалежно від форм власності, надані права самостійно вирішувати питання по організації, нормуванню і оплаті праці. За рахунок результатів своєї праці підприємства повинні покривати поточні виробничі витрати, у тому числі і на оплату праці, здійснювати вкладення на розширення і реконструкцію виробництва, забезпечувати соціальний розвиток, виконувати зобов'язання перед бюджетом, банками і іншими органами.

Вдосконалення нормування праці виконують керівники і працедавці, оскільки вони зацікавлені в раціональному використанні робочої сили. В свою чергу, самі працівники зацікавлені в об'єктивній оцінці їх праці. Проте, значна частина керівників підприємств і органи управління економікою стали взагалі відкидати доцільність нормування праці в умовах ринку і зменшують значущість організації праці і заробітної плати.

Важливо дотримуватись основ нормування праці, окрім того бажано покращувати їх згідно з прогресивними змінами, які відбуваються на підприємствах і в економіці в цілому. Виникає необхідність проаналізувати нормування праці на рівні підприємства, використовуючи вітчизняний і зарубіжний досвід, визначити загальну характеристику процесу нормування праці, визначити проблеми в області нормування праці, виявити основні чинники, що впливають на нормування праці управлінського персоналу на підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах розвитку ринкових стосунків і поглиблення економічної самостійності підприємств нормування праці набуває великого значення як засіб скорочення витрат живої праці, зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці. Нормування праці є засобом визначення як міри праці для виконання тієї або іншої конкретної роботи, так і міри винагороди за працю залежно від її кількості і якості [1].

Світовий досвід свідчить, що ефективна робота підприємств в економіці ринкового типу можлива лише за умови високого рівня організації нормування праці. Провідні країни, такі як США, Велико-

британія, Швеція, Японія, Італія та ін., не лише не знижують вимоги до нормування праці, але і розширюють сферу його застосування. Широко застосовуються методи мікроелементного аналізу і нормування трудових процесів [2].

Метою нормування праці в сучасних умовах господарювання є вдосконалення організації виробництва і праці, поліпшення його умов і скорочення витрат на випуск продукції, що, у свою чергу, підвищить продуктивність праці і посприє розширенню виробництва і зростанню реальних доходів працівників [3].

Мета статті полягає в дослідженні та узагальненні сучасних тенденцій, що впливають на вдосконалення нормування праці, виявити основні чинники нормування праці персоналу на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Нормування праці на підприємствах виконує важливі функції, оскільки є основою організації заробітної плати, оскільки норми витрат робочого часу одночасно стають і мірою винагороди за працю, маючи тісний зв'язок з тарифною системою. Встановлення норм праці переслідує мету гарантувати суспільству певну продуктивність праці, а працівникові певний рівень заробітної плати. За виконання норм праці оцінюється трудова діяльність кожного працівника і оплачується його праця.

Науково обґрунтовані норми праці дозволяють оцінити результати трудової діяльності кожного працівника, колективу. Встановлення норм праці на окремі види робочих процесів і операцій дозволяє розрахувати і витримувати необхідні кількісні і якісні пропорції між робочими місцями, цехами, виробництвами, що сприяє зростанню продуктивності праці.

Справжні ринкові умови господарювання забезпечують на практиці високий рівень нормування праці, що стає одним з головних чинників мінімізації витрат і зростання об'ємів зробленої продукції.

Звернемо увагу на функції і принципи нормування праці. Суть нормування праці на підприємстві визначає його функції, зміст яких обумовлений об'єктивними закономірностями розвитку виробництва. Функції нормування тісно взаємозв'язані з його завданнями, а також з плануван-

ням, організацією і управлінням виробництвом. Нормування праці носить динамічний характер.

В умовах сучасного виробництва зростає роль нормування. Це проявляється як в посиленні зв'язку між окремими виробничими ланками, так і у вдосконаленні усього ринкового механізму господарювання вітчизняної промисловості.

Функції нормування можна розділити на дві групи [4]:

- загальні функції норм праці, які характеризують роль норм праці в організації і оплаті праці;

- спеціальні функції норм, що розкривають їх конкретний зміст по видах і призначенні.

Система нормування праці повинна розроблятися на основі певних принципів. Найважливішими з них є:

- принцип ефективності – полягає в необхідності встановлення норм праці, при яких виробничі результати досягаються з мінімальними сумарними витратами трудових, матеріальних, енергетичних і інформаційних ресурсів;

- принцип комплексності – виражає необхідність обліку взаємозв'язку технічних, економічних, психологічних, соціальних і правових чинників, що впливають на норми праці;

- принцип системності – означає, що норми праці повинні відповідати кінцевим результатам виробництва і враховувати залежності між витратами ресурсів на усіх етапах виробничого процесу;

- принцип об'єктивності – припускає створення для усіх співробітників підприємства рівних можливостей для виконання норм; зокрема, це означає необхідність нормування праці з урахуванням групової диференціації співробітників по статі і віку, що особливо важливо при нормуванні праці учнів, молодих співробітників і осіб передпенсійного віку;

- принцип конкретності – полягає в тому, що норми праці повинні відповідати параметрам продукції, що виготовляється, предметів і засобів праці, його умовам, типу виробництва і іншим об'єктивним характеристикам, що впливають при цій точності розрахунків на величину необхідних витрат праці і інших ресурсів;

- принцип динамічності – виходить з принципу конкретності і виражає об'єктивну необхідність зміни норм праці при істотному для цієї точності розрахунків зміні виробничих умов;

- принцип легітимності – виражає необхідність суворого дотримання законів і інших правових актів при нормуванні праці;

- принцип позитивного відношення працівників до підприємства – означає необхідність створення такої системи нормування праці, при якій забезпечується загальне позитивне відношення працюючих до виконуваних функцій, соціального середовища і підприємства в цілому. Цей принцип можна назвати також принципом задоволеності працею.

Ці принципи в сукупності визначають початкові положення організації нормування праці на підприємстві.

Вдосконалення нормування праці забезпечує також підвищення ефективності виробничих і трудових процесів. Методи вивчення витрат робочого часу, вживані в нормуванні, дозволяють виявляти недоліки в організації виробництва і використанні резервів, з тим щоб надалі розробити заходи по оптимізації використання робочого часу і раціоналізації виконання трудових операцій. Під методом нормування розуміється сукупність прийомів встановлення норм праці, що включають аналіз трудового процесу, виявлення резервів підвищення ефективності виробництва, проектування раціональних трудових процесів на основі раціональної технології і організації праці, розрахунок норм.

За принциповою схемою встановлення норм праці методи нормування праці поділяються на аналітичні і сумарні [5].

Аналітичний метод має два різновиди: аналітично-розрахунковий метод і аналітично-дослідницький метод.

При аналітично-розрахунковому методі норми розраховуються на основі готових довідкових даних по нормативах часу.

Аналітично-дослідницький метод застосовується за відсутності нормативів, початкова інформація виходить шляхом проведення хронометражу, ФРЧ (фотографія робочого часу) і використовується

для розрахунку норм. (Цей метод застосовується для розробки нормативних довідників) [6].

Фотографія робочого часу – вид спостереження, при якому вимірюють усі без виключення витрати часу, здійснювані виконавцем (виконавцями) за певний період роботи. Вона проводиться головним чином для виявлення втрат робочого часу, встановлення причин, що викликають ці втрати, і розробки необхідних організаційно-технічних заходів по їх усуненню.

Фотографія робочого часу складається з наступних етапів:

- підготовка до спостереження;
- спостереження і вимір витрат робочого часу;
- обробка і аналіз спостережень;
- розробка і впровадження у виробництво організаційно-технічних заходів.

Залежно від числа об'єктів спостереження застосовують:

1. метод безпосередніх спостережень;
2. маршрутну фотографію;
3. метод моментних спостережень.

Метод безпосередніх спостережень застосовується при обстеженні невеликої групи робітників чисельністю 2-3 людини, що знаходяться у полі зору спостерігача [7].

Метод маршрутної фотографії застосовується при великій кількості об'єктів спостереження (4-15 робітників). Виміри проводяться шляхом фіксації витрат і втрат часу в процесі обходу маршруту, через заздалегідь встановлений невеликий проміжок часу, величина якого залежить від числа спостережуваних об'єктів.

Метод моментних спостережень є дослідженням витрат робочого часу, завантаженості робітників і використання устаткування на основі вибірових спостережень, що проводяться у випадково відібрані моменти часу по великій групі робітників [8].

Роль вдосконалення нормування трудових витрат на сучасному виробництві надзвичайно велика. На нормах ґрунтуються розрахунки перспективних і поточних планів виробництва, виробничій потужності підприємств і їх потреби в робочій силі і устаткуванні [9]. За допомогою норм вибираються раціональні варіанти технологічних процесів, кон-

струкція устаткування, технологічного і організаційного оснащення, визначаються шляхи розвитку і підвищення рентабельності підприємств [10].

Усі заходи по вдосконаленню нормування праці можуть бути згруповані за наступними напрямками:

- скорочення чисельності робітників, що не виконують норми вироблення;
- забезпечення оптимальної і рівномірної напруженості норм праці;
- збільшення і охоплення нормуванням праці усіх працівників підприємства;
- перегляд норм при здійсненні організаційно-технічних заходів на робочих місцях.

Розширення сфери застосування науково обґрунтованих норм є важливим резервом підвищення продуктивності праці. Оцінка дорівнює напруженості норм робиться вибірково шляхом порівняння відсотків виконання норм вироблення одними і тими ж робітниками при здійсненні ними різних робіт або порівнянням коефіцієнтів напруженості норм.

Висновки. Найважливіші завдання нормування праці – послідовне поліпшення організації праці і виробництва, зниження трудомісткості продукції, посилення матеріальної зацікавленості працівників в підвищенні ефективності виробництва, підтримка економічно обґрунтованих співвідношень між зростанням продуктивності праці і заробітної плати.

Вдосконалення нормування праці сприяє раціональному розставлянню працівників підприємства і правильному використанню ними робочого часу, робить вплив на поліпшення організації праці і виробництва. Розроблені норми використовуються при складанні планів підприємства і його підрозділів, вирішенні питань розділення і кооперації праці, визначенні необхідної кількості устаткування і чисельності працюючих. Обґрунтованість норм значною мірою сприяє правильному визначенню розміру заробітної плати, матеріальної зацікавленості працівників, здійсненню принципу оплати праці по його кількості і якості.

Складовою заходів, спрямованих на поліпшення рівня нормування праці має

статі також перегляд моральних і етичних уявлень про норми праці, їхню роль і місце в механізмі господарювання. Кризові умови господарювання, що склалися в світовій економіці в останні роки, зумовлюють необхідність подальшого дослідження сучасних тенденцій вдосконалення нормування праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондар О.С., Ковальська Я.С. Організація та нормування праці на підприємствах [Електронний ресурс] / Бондар О.С. / Режим доступу до статті: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Economics/6_122766
2. Шатайло О.А., Капінос Г.І. Організація нормування праці та шляхи його вдосконалення [Електронний ресурс] / Шатайло О.А. / Режим доступу до статті: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74498>
3. Позднякова С.В., Донцова В.Г. Особливості застосування методів нормування праці [Електронний ресурс] / Донцова В.Г. / Режим доступу до статті: <http://vuzlib.com.ua/articles/book/28642>
4. Беляєв В. Якою має бути норма праці в умовах ринку / В. Беляєв // Людина і праця. – 2008. – № 8 – С. 99–104
5. Бухалков М. И. Организация и нормирование труда [Текст]: учеб. для вузов / М. И. Бухалков. – М., 2007. – С. 164–170.
6. Горбатьюк К.В. Шляхи удосконалення нормування праці в Україні [Електронний ресурс] / Горбатьюк К.В. / Режим доступу до статті: <http://www.confcontact.com/2007nov/gorbatyuk.htm>
7. Гамаль О. В. Особливості нормування діяльності слідчих підрозділів / Трудове право України в контексті європейської інтеграції: Матеріали наук.-практ. конф., Харків, 25-27 травня 2006 р. / За ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х.: УАФТП; ХНУВС, 2006. – С. 222-224.
8. Мороз В.Є. Вивчення затрат часу методом «моментних спостережень» // Економічні науки. – 2010. – Вип. 17.
9. Шабанова Г.П. Повышение производительности и нормирование труда [Электронный ресурс] / Шабанова Г.П. / Режим доступа к статье: <http://www.iprnou.ru/article.php?idarticle=002953>
10. Масло Я.Б., Цветнова О.В. Значення нормування праці в сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Масло Я.Б. / Режим доступу до статті: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/>

УДК 635:338.439.5

Сарапіна О.А.

*доктор економічних наук, професор,
Херсонський національний технічний університет*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

TRENDS IN DEVELOPMENT OF THE MARKET OF VEGETABLE PRODUCTION IN CONDITIONS OF ECONOMIC GLOBALIZATION

АНОТАЦІЯ

У статті аналізуються особливості функціонування ринку овочевої продукції в умовах глобалізації. Сформульовані пріоритетні напрями розвитку ринку овочевої продукції, з метою підвищення конкурентоспроможності, стійкості та безпеки національних позицій у світовій економіці.

Ключові слова: овочева продукція, агропромисловий комплекс, продовольчий ринок, ринкові відносини.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются особенности функционирования рынка овощной продукции в условиях глобализации. Сформулированы приоритетные направления развития рынка овощной продукции, с целью повыше-

ния конкурентоспособности, устойчивости и безопасности национальных позиций в мировой экономике.

Ключевые слова: овощная продукция, агропромышленный комплекс, продовольственный рынок, рыночные отношения.

ANNOTATION

The article analyses the peculiarities of the market of vegetable production in the conditions of globalization. Formulated priority directions of development of the market of vegetable production, with the aim of increasing competitiveness, sustainability and security of national positions in the world economy.

Key words: vegetable products, agroindustrial complex, food market, market relations.